

276.

MALT S., 1995. - Epigeic spiders as an indicator system to evaluate biotope quality of riversides and floodplain grasslands on the river Ilm (Thuringia). Proceedings of the 15th Colloquium of Arachnology : 136-46.

MURPHY K.J., CASTELLA E., CLÉMENT B., HILLS J.M., OBRDLIK P., PULFORD, I.D., 1994. - Biotic indicators of riverine wetland ecosystems

functioning. Mitsch WJ, ed. Global wetlands: Old world and new. Elsevier Science B.V., 1994 : 659-682.

POLLET M., 2000. - Een gedocumenteerde Rode Lijst van slankpootvliegen van Vlaanderen. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 8. Brussel : 190 pp.

Bulletin S.R.B.E./K.B.V.E., 139 (2003) : 27-28

Cryptostemma alienum HERRICH-SCHAEFFER, 1835 (Heteroptera Dipsocoridae) in België

Berend AUKEMA¹ & Jan CUPPEN²

¹ Plantenziektenkundige Dienst, Sectie Entomologie, Postbus 9102, 6700 HC Wageningen, Nederland (e-mail: b.aukema@pd.agro.nl).

² Buurtmeesterweg 16, 6711 HM Ede, Nederland.

Abstract

Cryptostemma alienum Herrich-Schaeffer was rediscovered in Belgium after more than a century. Literature data about biology and distribution are summarized.

Keywords : Heteroptera, faunistics, Belgium.

Samenvatting

Cryptostemma alienum Herrich-Schaeffer werd na meer dan een eeuw weer in België waargenomen. Literatuurgegevens over biologie en verspreiding worden samengevat.

Résumé

Cryptostemma alienum Herrich-Schaeffer a été retrouvé en Belgique plus d'un siècle après sa première découverte. Les données de la littérature sur sa biologie et sa répartition sont résumées ici.

De familie Dipsocoridae telt slechts één genus, dat kosmopolitisch verspreid is: *Cryptostemma*. Talrijke vertegenwoordigers, met name in de tropen, zijn nog onbeschreven.

Veel soorten leven op oevers van stromend water op nat zand onder stenen. De beide Europese vertegenwoordigers van het subgenus *Pachycoleus* leven echter in nat mos, met name in veenmos (*Sphagnum* sp.).

In België komt van deze familie alleen de in rivierbeddingen levende *Cryptostemma* (*Cryptostemma*) *alienum* Herrich-Schaeffer, 1835 (Fig. 1) voor. Uit het aangrenzend gebied is de mosbe-wonende *Cryptostemma waltli* (Fieber, 1860) bekend.

STYS (1990) geeft een overzicht van de West-Palaearctische Dipsocoridae met speciale aandacht voor de biologie van de verschillende soorten. Determinatietabellen zijn te vinden in SOUTHWOOD & LESTON (1959) en WAGNER

(1967).

Algemene informatie over Dipsocoridae is te vinden in SCHUH & SLATER (1995). De catalogus van het Palaearctische gebied (KERZHNER, 1995) geeft onder andere informatie over de nomenclatuur en de verspreiding van de

Fig. 1. *Cryptostemma alienum*, mannetje (Foto E. Wachmann, Berlin).

desbetreffende soorten.

Cryptostemma alienum is uit België alleen bekend van de vermelding in LETHIERRY (1892) uit de collectie Wesmael: 'Rivière du bois d'Angre, sous les pierres à moitié immergées'. Voor zover bekend is er geen materiaal van deze vondst bewaard gebleven. Na meer dan een eeuw kan echter het voorkomen in België bevestigd worden: de tweede auteur ving op 25 juli 2002 een mannetje bij het uitspoelen van de oever van de Lesse bij Houyet, provincie Namen (collectie KBIN). De oeverwants *Saldula saltatoria* (Linnaeus) werd op dezelfde plek aangetroffen (2 mannetjes en 9 vrouwtjes).

Cryptostemma alienum leeft in de spatzone van snelstomende beken en rivieren op zandige bodem onder stenen. Ze houdt niet van een modderige ondergrond en kan gedurende langere tijd onder water overleven. Ze komt vaak samen voor met *Macrosaldula scotica* (Curtis) (SOUTHWOOD & LESTON, 1959).

Adulten overwinteren en paren in mei. Volwassen dieren verschijnen vanaf begin juli en mogelijk is er een tweede generatie, die deels als larve overwintert (SOUTHWOOD & LESTON, 1959). De mate waarin de achtervleugels ontwikkeld zijn varieert, maar de meeste dieren zijn macropter. Over het verspreidingsvermogen is weinig bekend, maar het voorkomen op geïsoleerde plaatsen als bijvoorbeeld het eiland Rhum (WOODROFFE, 1960) suggereert dat bereikbaarheid geen probleem is.

Over het voedsel is weinig bekend, maar vermoedelijk zijn het predatoren (SOUTHWOOD & LESTON 1959).

Cryptostemma alienum heeft een Midden- en Zuid-Europese verspreiding en is bekend uit Albanië, Bosnië-Herzegovina, Bulgarije, Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Ierland, Italië, Tsjechië, Luxemburg, Oostenrijk, Polen, Zuid-Rusland (het noorden van de Caucasus), Slovenië, Slowakije, de Ukraine en Zwitserland (KERZHNER, 1995). KONDOROSY (1999) meldt haar voor het eerst uit Hongarije. Het voorkomen in Israël dient bevestigd te worden.

In Luxemburg is de soort zeer zeldzaam (REICHLING & GEREND, 1994) en werd ze tot dusverre alleen langs de oever van de Our gevangen (REICHLING, 1990). In Noord-Frankrijk werden op 3 augustus 2002 door de tweede auteur twee mannetjes verzameld op de oever van de Aisne nabij Pont d'Olizy in het Departement Ardennes. In Duitsland was ze bekend uit Brandenburg, Rheinhessen en Beieren (WAGNER, 1967). Recent werd één exemplaar gevangen in de omgeving van Keulen bij Rodenkirchen langs de Rijn (HOFFMANN, 1992).

Hoffmann speculeert dat het exemplaar mogelijk met hoogwater stroomafwaarts is getransporteerd, bijvoorbeeld op drijfhout. In Rheinland-Pfalz komt *C. alienum* namelijk talrijk voor in de benedenloop van de Ahr bij Altenahr (HOFFMANN, 1992; HOFFMANN & REMANE, 2001). In september 1992 werd ze echter ook in Nordrhein-Westfalen bij Hoppengarten en Röcklingen langs de Sieg gevonden (SCHUMACHER, 1994).

Door haar geringe grootte (1,8-2,5 mm) en de verborgen levenswijze komt ze vermoedelijk algemener voor dan nu bekend is. Of druk bevaren en doorgaans vervuilde grotere rivieren zoals de Maas en de Rijn tot de geschikte biotopen behoren, is echter de vraag.

Bibliografie

- HOFFMANN H.-J., 1992. - Zur Wanzenfauna (Hemiptera-Heteroptera) von Köln. *Decheniana*, Beihefte 31: 115-164.
- HOFFMAN H.-J. & REMANE R., 2001. - Zur Wanzenfauna (Hemiptera-Heteroptera) des Naturschutzgebietes "Ahrschleife bei Altenahr". *Heteropteron* 11: 3-24
- KERZHNER I.M., 1995. - Infrorder Dipsocoromorpha. In: *Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region* (B. Aukema & Chr. Rieger, eds) 1. Netherlands Entomological Society, Amsterdam, xxvi + 222 pp.
- KONDOROSY E., 1999. - Data to the Heteroptera fauna of areas along river Drava in the Duna-Drava National Park. *Dunantuli Dolgozatok (A) Termeszettudományi Szorozat* 9 (1998): 159-176.
- LETHIERRY L., 1892. - *Revue des Hémiptères de Belgique*. Laroche-Delattre, Lille, 27 pp.
- REICHLING L., 1990. - Notes hétéroptérologiques. *Bulletin de la Société des Naturalistes luxembourgeoise*, 90: 169-178.
- REICHLING L. & GEREND R., 1994. - Liste des Hémiptères du Grand-Duché de Luxembourg. *Bulletin de la Société des Naturalistes luxembourgeoise*, 95: 273-286.
- SCHUH R.T. & SLATER J.A., 1995. - *True bugs of the world (Hemiptera: Heteroptera)*. Cornell University Press, Ithaca, New York, xii + 336 pp.
- SCHUMACHER H., 1994. - Wanzenfunde (Hemiptera-Heteroptera) aus dem südlichen Bergischen Land und angrenzenden Randgebieten. *Verhandlungen Westdeutschen Entomologen Tag* 1993: 215-235.
- SOUTHWOOD T.R.E. & LESTON D., 1959. - Land and water bugs of the British isles.
- ŠTYS P., 1990. - Enicocephalomorphan and dipsocoromorphan fauna of W. Palaearctic (Heteroptera): composition, distribution and biology. *Scopolia*, suppl. 1: 3-15.
- WAGNER E., 1967. - Wanzen o der Heteropteren. II. Cimicomorpha. *Die Tierwelt Deutschlands*, 55: i-iv, 1-179.
- WOODROFFE G.E., 1960. - Notes on some Hemiptera-Heteroptera from the Isle of Rhum. *Entomologist's monthly Magazine*, 96: 144.